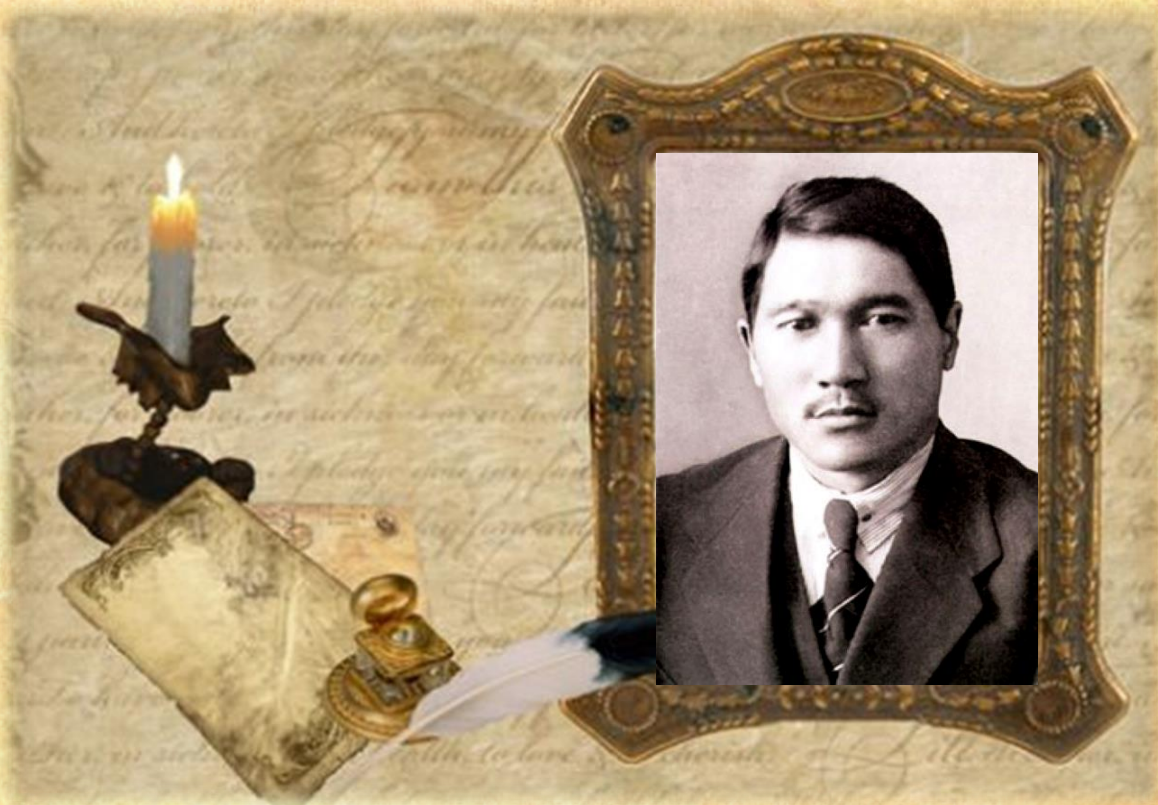

Әулиекөл ауданы әкімдігінің мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің
«Әулиекөл аудандық орталықтандырылған кітапханалық жүйесі» ММ
Аманқарағай балалар кітапханасы
Аманқарағай ауылдық кітапхана-коворкингі
ГУ «Аулиекольская районная централизованная библиотечная система»
отдела культуры и развития языков акимата Аулиекольского района
Аманқарағайская детская библиотека
Аманқарағайская сельская библиотека-коворкинг

«ҰЛТЫН ОЯТҚАН ҚАЗАҚ»

Міржақып Дулатовтың 140-жылдығына арналған
әдістемелік құрал

Әуликөл ауданы әкімдігінің мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің
«Әуликөл аудандық орталықтандырылған кітапханалық жүйесі» ММ
Аманқарағай балалар кітапханасы
Аманқарағай ауылдық кітапхана-коворкінгі
ГҰ «Аулиекольская районная централизованная библиотечная система»
отдела культуры и развития языков акимата Аулиекольского района
Аманқарағайская детская библиотека
Аманқарағайская сельская библиотека-коворкінг

«ҰЛТЫН ОЯТҚАН ҚАЗАҚ»

Міржақып Дулатовтың 140-жылдығына арналған

әдістемелік құрал

Аманқарағай, 2025

ББК 91.9:78

Ұ 45

**Құрастырушылар/
Составители**

**Шығарылымға жауапты/
Ответственный за выпуск
Мұқабаны безендірген /
Дизайн обложки
Редактор**

Нугуманова Жанат Сайрановна
Кельм Елена Оттовна
Карбаева Гульфайза Касымхановна
Мукушова А. К. – аға библиограф /
старший библиограф
Сакауова А. Б.

Серкебаева С. Ж. – Директор
Аулиекольской ЦБС

«Ұлтын оятқан қазақ» : әдістемелік құрал [Мәтін] / Әуликөл ауданы әкімдігінің мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің «Әуликөл аудандық орталықтандырылған кітапханалық жүйесі» ММ ; Аманқарағай балалар кітапханасы және Аманқарағай ауылдық кітапхана-коворкингі ; құраст.: Ж. С. Нугуманова, Е. О. Кельм, Г. К. Карбаева ; редактор С. Ж. Серкебаева. – Әуликөл. – 2025. – 37 б.

Әдістемелік құралға журналист, қазақ ақыны, жазушы, драматург, Алаш-Орда үкіметі мен Қазақстанның ұлт-азаттық қозғалысы жетекшілерінің бірі Міржақып Дулатов туралы өмір жолы мен еңбектері, естеліктер мен мерзімді басылым беттерінде жарияланған мақалалар еніп отыр.

ББК 91.9:78

Ұ 45

«Әуликөл аудандық орталықтандырылған
кітапханалық жүйесі» мемлекеттік мекемесі

Құрастырушыдан

Міржақып Дулатов – журналист, қазақ ақыны, жазушы, драматург, Алаш-Орда үкіметі мен Қазақстанның ұлт-азаттық қозғалысы жетекшілерінің бірі. Дулатовтың саяси тағдыры 1909 жылы «Оян, қазақ!» атты тұңғыш поэзиялық жинағын шығарғанда анық айқындалды. Оның алғашқы басылымы Уфадағы «Кәрімов, Хусаинов и Ко» серіктестігінің «Шығыс баспасы» (Шарқ) баспаханасынан шыққан. Тиражы бірден тәркіленді. Кітапты қайта басып шығару 1911 жылы Дулатов Торғайға оралғанда ғана мүмкін болды. Жарияланған басылымдары үшін полицияның бақылауына және патшалық құпия полициясының назарына түсті. Ал 1911 жылы Семейде Мемлекеттік Думаны таратқан император Николай II келемеждеп жазған «Жұмбақ» поэмасы үшін тұтқындалып, екі жылға бас бостандығынан айырылды. Бірақ кейін жаза 2 мың рубль айыппұлмен ауыстырылады. Болашақта М. Дулатов бірнеше рет тұтқынға алынып, үнемі ІХК бақылауында болады.

Құралдың мақсаты: Дулатовтың еңбектерін, сондай-ақ оның осы қоғамдағы көп салалы қызметін өскелең ұрпақ үшін үлгі ретінде қою. Халқымыздың ұлттық зиялыларын, елеусіз қалған есіл ерлерімізді насихаттау, олардың шығармашылығын көпшілікке тарату.

Өмірбаяны

Көзінді аш, оян, қазақ, көтер басты,
Өткізбей қараңғыда бекер жасты.
Жер кетті, дін нашарлап, хал һараб боп,
Қазағым, енді жату жарамас-ты.

Дулатов Міржақып 1885 жылы 21 қарашада бұрынғы Торғай облысы, Торғай уезіне қарасты Сарықопа болысында (қазіргі Қостанай облысы, Жангелдин ауданы, Қызбел ауылы) туған. Алаш қозғалысының қайраткері, жазушы, ақын, драматург, журналист, XX ғасырдың бас кезіндегі қазақ мәдениеті мен әдебиетінің ірі өкілі. Дулатов 2 жаста шешеден, 10 жаста әкеден айырылып, ағасы Асқар Дулатовтың қолында өскен. Алғашында ауыл молдасынан хат танып, кейін Торғайдағы Ы. Алтынсарин ықпалымен ашылған 2 сыныптық орыс-қазақ мектебінде білім алған (1902). Ауыл мұғалімі деген куәлік алып, ауылда бала оқытады. 1904 жылы Омбы қаласына қоныс аударған. Осы қалада А. Байтұрсынұлымен, Ә. Бөкейхановпен танысады. Омбы, Қарқаралы, Орал, Санкт-Петербург қалаларында көрнекті қоғам қайраткерлерімен пікірлесу, саяси қозғалыстарға араласу Дулатовтың саяси-әлеуметтік көзқарасының қалыптауына ықпал етеді.

Дулатов 1905 жылы 17 қазанда Ресей үкіметіне қазақ халқы атынан жолдаған Қарқаралы құзырхатын дайындаушылардың бірі болды. 1905–1907 жылдары Зайсан уезіндегі Бекмұхамбет қажы ашқан қазақ мектебінде сабақ берген. 1906 жылы Дулатов Конституциялық демократтар партиясы делегаттары қатарында Санкт-Петербургке барады. Түрлі сипатты жиындар мен саяси күштер ұйымдастырған көше шерулеріне, ереуілдерге қатысады. Осы кезден бастап Ресей үкіметі құпия полициясының саяси сенімсіз адамдар тізіміне ілігеді. 1907 жылы Санкт-Петербургке жалғыз ғана нөмірі шыққан «Серке» газетінде Дулатовтың жастарға деген өлеңі басылады. Оның тұңғыш өлеңдер жинағы 1909 жылы Қазан қаласындағы «Шарқ» баспасынан «Оян, қазақ!» деген атпен басылып шығады. Қазақ оқырмандары үшін бұл кітаптардың әсері үлкен болды. Ауыл арасында қолдан-қолға тарап, аз уақыттың ішінде ақынның есімі танымал болды. Ресей әкімдері тарапынан бұл кітапты оқуға тыйым салынып, қолға түскен даналары тәркіленген. Дулатов Қызылжарда сот кеңесінде тілмаштық қызмет атқарып, мұғалімдігін де жалғастырады, қазақ балаларына орыс тілінен сабақ береді. Қазақ басылымдарына, әсіресе, «Айқап» журналына үзбей мақала жазып тұрады. Әр өлкедегі ел тұрмысын өз көзімен көру ниетімен 1911 жылы Қазақ ауылдарын аралап, Қызылжардан Семей облысына қарай саяхатқа шығады. Құпия полиция тыңшыларының қатты аңдуына алынған Дулатов 1911 жылы маусым айының жетісі күні Семей қаласына келгенде ол түскен М. Молдабаевтың үйіне тінту жүргізіліп, тұтқындалады да, 19 ай қамауда отырады. 1912 жылы Орынборға келеді. Осындағы қазақ зиялылары ақыл қосып, ел санасын оята беру мақсатымен баспасөз қызметін қолға алуды ұйғарады. Дулатов 1913–1918 жылдары «Қазақ» газетінің бас редакторы А. Байтұрсыновтың орынбасары, жауапты хатшы қызметінде болады. 1917 жылдың 25 ақпанында Торғай губернаторы М. Эверсман, Ә. Бөкейхановтың ұсынуымен Дулатовқа және дәрігер Ә. Алдияровқа арнайы куәлік беріп, оларды Минск маңы мен Баранович қаласында тыл жұмыстарында жүрген қазақтарға қолдау көрсетіп, жетекшілік етуге жібереді. М. Дулатов Минскіде Бөкейханов ұйымдастырған

«Еркін Дала» (1917) атты саяси үйірменің ісін жандандырып, қазақ жастарының көзқарасын қалыптастыруға ықпал етті. Дулатов 1916 жылғы оқиғалардың зардабынан қырғынға ұшырап, босқынға айналған елге көмектесу мақсатында, Семей қаласында қазақ тарихындағы ең алғашқы «Жанар» жәрдем қорын ұйымдастырды. Осы жылдары Алаш қозғалысы мен Алашорда үкіметінің жұмысына белсене араласады. Дулатов Алаш қозғалысының жетекшілерінің бірі ретінде 1917 жылы Орынборда өткен 1 және 2 жалпықазақ съезіне белсене қатысып, «Алаш» партиясының бағдарламасын жазған. 1917 жылы Қызылжарда сот мекемелерінде, 1918–1920 жылдары Ташкент қаласында Түркістан республикасының «Ақ жол» газетінде қызмет атқарған. 1922 жылы Алаш қозғалысына қатысқаны үшін қамауға алынып, Орынборға жөнелтіледі де, сонда қамаудан босатылды. 1922 жылы 9 наурызда Семей қаласында қазақ зиялылары бас қосып, ашыққан елді аман сақтап қалу үшін сенімді азаматтарды елге шығарып, шаруасы күйлі азаматтардан жылу ретінде мал жию керек деген байламға тоқтайды. М. Дулатов пен Ж. Аймауытов осы іске басшылық жасап, екі-үш айда 15 мың бас ірі қара мал жинап, ашыққан елді мекендерге жібереді. 1922-1926 жылдары Орынборда Қазақ халық ағарту институтында оқытушы, Қызылжарда, Семейде сот мекемелерінде, Қызылордада мерзімді баспасөз орындарында қызмет істеген. М. Дулатов – көрнекті саясаткер. Ресей империясының отарлық саясаты, атақонысы мен мал-мүлкінен, дәулетінен айырыла бастаған халқының мұң-зары, ауыр тұрмысы Дулатовты саяси күрес жолына шығарды. Ол «Қазақ» газеті бетінде алуан түрлі саяси-әлеуметтік мәселелерді көтереді. Зәбір, зорлық көрген қарапайым адам құқы мен отарлық езгі тепкісіндегі қазақ елі туралы тынбай жазды. Дулатовтың шығармалары зорлыққа қарсы тұруға, күресуге үндейді. «Жастарға» өлеңі мен «Біздің мақсатымыз» мақаласынан бастап барлық шығармалары осы мақсатты ғана көздейді. Ол «Айқап» журналынан «Еңбекші қазақ» дейінгі аралықтағы баспасөз қызметіне белсене араласады. Әсіресе, Дулатов негізін қалаушылардың бірі болған «Қазақ» газеті Қазақстанда өтіп жатқан саяси-әлеуметтік, мәдени-шаруашылық, оқу-ағарту, өнер-білім салаларындағы

әрекеттердің көш басында тұрды. Дулатов 1916 жылғы маусым жарлығынан соң Ресей үкіметі мен қазақ халқы бетпе-бет келген қиын күндерде де аса күрделі саяси мәселелердің ушығып кетпеуі үшін күресті. Ол Қазақстанның аса көрнекті қоғам қайраткерлері жайында очерк, әңгіме, портрет, тарихи дерекнамаларын орыс, татар басылымдарында да жариялады. Оларды өзге халықтарға танытуға күш салды. «Абай», «Хан Абылай», «Қазақ ақыны», «Қазірет сұлтан», «Ахмет Байтұрсынович Байтұрсынов», т.б. іргелі зерттеу мақалаларын жазды. Дулатов Қазақстан мен қазақ халқының тегі, тарихы туралы еңбектер жазып қалдырды. Әсіресе, «Қазақ қырғыздың ататегі» туралы көлемді шығармасы XX ғасырдың басындағы осы сипатты еңбектер арасынан тарихи-деректік мазмұнымен назар аудартады. Еңбекте XVIII ғасырда қазақ елі туралы жазған Г. Миллер, П. Паллас, И. Георгий, Н. Рычков, Ф. Фишер, XIX ғасырдағы Г. Клапорт, К. Рейтер еңбектеріндегі көптеген пікірлердің терістігін, тарихи мәліметтер бұрмаланатыны атап көрсетіледі. Қазақ тарихын зерттеушілер арысынан А. Левшинді айрықша бағалайды. Орыс, түрік, қытай, т.б. халықтардың танымал тарихшыларының тегі туралы байсалды ой айтады. М. Дулатов «қазақ» этнонимінің тарихта белгілі болуы туралы нақты деректер келтіре отырып, оны бертінде ғана топтасқан құрама халық деп есептейтін көзқарасты тарихи, жүйелі, негізді дәлелдермен жоққа шығарады. О. Синковский, В. Григорьев, В. Вильяминов-Зернов, Э. Мэйр, В. Радлов, Н. Ибрагимов, Н. Веселовский, т.б. пікірлердің тарихи деректерден гөрі болжамды сипатын көрсетеді. Дулатов Фердоусидің «Шахнамасындағы» қазақтар туралы мәліметтерге, қазақтар жайында X ғасырдағы Вамбери пікіріне сүйене отырып, қазақ атауының тарихы ежелгі дауірлермен астасады деген пікірлерге тоқталады.

...Ұлт зиялылары өз еңбектерінде халқымыздың дәстүрлі әдет-ғұрып заңдарына, саяси-құқықтық жүйесіне, әсіресе қазақ қоғамындағы билердің мәртебесіне, алатын орнына ерекше назар аударған.

Әлихан Бөкейханов қазақ қоғамының дәстүрлі құқықтық жүйесіндегі билердің орны ерекше екендігін «Тағы да би һәм билік» атты мақаласында өз

көзқарасын ашық білдіреді: «Қазақтың би һәм билігін өзгертіп, не керек шірік жіп қанша жалғанғанмен не іске жарайды? Бұл биді, билікті жоғалтып, қазақты орыс судьясына қарату керек деп орыс айтады, шарифатқа қарату керек деп біздің молдалар айтады. Біз мұның екеуіне де қол қоймаймыз...»

...XX ғасырдың басында халықты оятудың және оның ұлттық санасын жебеп, жігерлендірудің аса бірегей көсемсөзші, қайраткері болған Міржақып Дулатов, 1921–1922 жылдары алғашында Семей уезінде халық сотының тергеушісі болып, кейінірек Семей губерниялық Кеңес халық сотының орынбасары болып тағайындалады. Семей уезінде тергеуші болып қызмет істеген М. Дулатов жұмыс бабына қарай елге жиі шығады. Ел ішіндегі даулы мәселелердің көптігі соншалықты тергеушілердің дамыл көрмей істеуіне тура келген, өйткені әділет іздеп анталаған халық дем алуға мұрша бермеген. Бұл туралы М. Дулатов: «Осынша көптің жұмысы «закончілеп» бітіремін деген сот ауылда екі жыл жатса да бітетін емес. Ол кезде әлі қылмыс заңдар шықпаған, сот қызметкері істің ақ-қарасын «төңкерісшілдік арымен», социалистік сана жолымен ғана айыратын шақ еді» – деп айтуы дәлел.

Сонымен М. Дулатов 1921–1922 жылдың мамыр айына дейін Кеңес халық сотында сот қызметкері қызметін адал атқарады.

Бұл қызметі туралы М. Дулатов: «Асыра айтқандық емес, қысқа мерзімде менің белсенді және адал қызмет етуімнің арқасында сот мекемелерінің беделі көтерілді, әсіресе қазақ бөлімінің жұмысы алға басты. Мен қазақ бөлімін басқардым. Бұл сол уақытта Семейде қызмет атқарған жолдастардың бәріне аян», – дейді.

Баспасөз беттерінде өзі куә болған қылмысты істерді, дау-жанжалдарды талдап, мақалалар жазды. Атап көрсетсек: «Халық соты», «Сот қайтсе түзеледі?», «Сот осындай болсын», «Ұрлық қайткенде тыйылады?».

1921 жылы 9 ақпанда «Ақ жол» газетінде қайраткердің «Халық соты» деген мақаласы жарияланды. М. Дулатов дәстүрлі қазақ қоғамындағы әділ шешім шығарған, билердің рөлін, қазақ халқының өмірінің әрбір кезеңіндегі саяси билікке байланысты халық сотының болмысының қалай өзгергендігін

саралап, тек әділ шешім шығаратын сот қана нағыз халық соты дәрежесіне көтерілетіндігін айтады.

Осы орайда, қайраткердің мақаласын толық беруді жөн көрдім: «Сот түзелмей, халық түзелмейді. Сот халықтың жайын, салтын, рәсімін, тілін білмесе, сот емес, ол – сор».

Алаш ұранды қазақ-қырғыз бұрын орыс патшаларына бағынбай, заманасы тарылмай, Сарыарқаны ен жайлап, төрт түлікті мал айдап, өз салтымен дәурен өмір сүріп жүрген заманда, өз арасынан нелер данышпан, нелер шешен, нелер тапқыр, билер шыққан. Олардың айтқан билігі жерде қалған емес. Бұлай болудың бірнеше себептері болған. Мәселен:

- 1) ол кездегі билер ешкім сайлап қойған емес, жүйрік, жорға секілді жаратылысынан би болып туған болғандар;
- 2) табиғи билігінің үстіне, халықпен бірге өсіп, біте қайнасып, тұрмысына, әдет-ғұрпына жетік болғандар;
- 3) билікті кәсіп етпей, әділ би атануды мақсат көргендер;
- 4) атақты билердің көбі зеректігінің үстіне, жуан күшті рудан шыққандар.

Бұл ескі билердің билігі теп-тегіс қазіргі заманға лайық, шын әділдік таразысына тартқанда, мінсіз демесек, заманына қарай, іздесе таптырмайтын билік еді.

Заман өзгеріп, қазақ халқы орыс патшаларына бағынғаннан кейін, сайлау шығып бұрынғы кемеңгер билер бірте-бірте жоғалып, олардың орнына аузын буған өгіздей, тобан аяқ тапыршылдар би болды. Бұлар халықтың ескі сарын жолынан адасып, ақшаға сатылып, биліктің қадірін кетірді. Бұл – надан билер.

«Жаманнан жасауыл қойсаң,
Еліңді жауға алдырар.
Наданнан би қойсаң,
Еліңді дауға қалдырар», –

деген қазақтың ескі мақалын еске түсіре бастады. Ел ішінде дау-жанжал көбейді. Жан жүрмейтін ісіне жан жүргізді, мал бермейтін жеріне мал бергізді. Ақ қараға, қара аққа айналды.

Қазақ-қырғыздың күні өзінің әлгідей жаман билеріне қарап қалған жоқ. Кісі өлімі, ұрлық-зорлық, барымта, атыс-шабыс секілді істердің көбі орыс сотына қарады. Орыс сотының қолданғаны, орыс патшаларының заңы болып, ол заңның он екіден бір нұсқасы халықтың тұрмысына тура келмеуші еді. Орыс судьялары да, халықтың тілінен, әдет-ғұрпынан емге білері жоқ, көбінесе алдындағы шалағай, жемқор тілмаштардың жетегімен адасып кетуші еді.

Заңның мағынасы – әдет-ғұрып, рәсім деген сөз. Заң әдет-ғұрыпқа қайшы келсе, үлкен аяққа тар етік кигізгенмен бірдей.

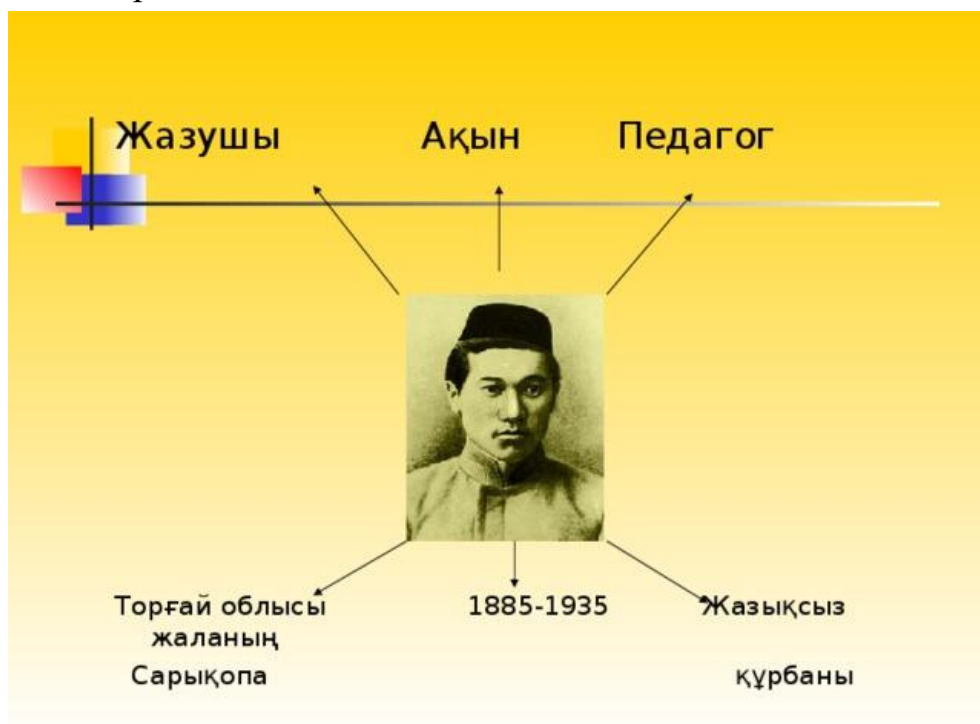
Енді жаңа дәуір басталды. Бұрынғы ескі заңдар жыл асырылып, жалпы жұртқа ерік беріліп кеңес үкіметі халық соты туралы да заң шығарып отыр. Кеңес үкіметінің жолында ақшамен, парамен би болу болмайды. Болса желкесін қияды. Я, енді сот жұмысын құруға белсеніп кірісу керек...

Сотқа шын еңбекшілер қамын ойлайтын, ақшаға, ажарға сатылмайтын, халықтың әдет-ғұрыпына жетік, ақ жүрек адамдарды сайлау керек» – деп турасын жазады.

Сондай-ақ, қайраткер өзінің «Ақ жол» басылымында 1924 жылы 19 қарашада жариялаған «Сот қайтсе түзеледі?» – атты мақаласында қазақ соттары қайтсе шың мағынасында әділ сот болады деген мәселеге кең тоқталады: «Сотты түзету жөнінен біз үлгіні коммунистік партиядан алуымыз керек. Партияға түскісі келгендердің қандай адамдар екенін партия ұйымдары қалай тексерсе, газет жүзінде жариялап, олардың партия мүшесі болуға лайықсыздығын білушілерден сұрастырса, соңынан да дүркін-дүркін тазартып, сұрыптап отырса, сот болғысы келгендер де, заң курстарына түспекшілер де

сондай тексеріліп, сондай сұрыпталып, електен өтіп отыруы керек. Өйткені партия мүшесі қандай таза болу керек болса, сот та сондай таза болуы шарт. Сот болатын адамдар осы ретпен қойылса, олар сайланарда сыннан өтіп сайланғаннан кейін де «тазарту» деген нәрсенің барлығын естерінен шығармай жүреді. Сот қызметкері туралы біздің алдымен қоятын шартымыз – тазалық болу керек. Тазалығы болмаған адам, мейлі данышпан болсын, ешкімге опа бермейді», – деп ой тұжырымдайды. Еліміздің өркениеттілігін көтеріп, халық алдында соттардың бедел-дәрежесін арттырып, азаматтарды салауатты өмірге бейімдеп, тәртіпке мойын ұсынуларын көздесек, талап етсек жоғарыда айтқан ұлт зиялыларының ойларын ескергеніміз абзал.

М. Дулатов 1928 жылдың желтоқсанында қамауға алынады. 1930 жылы ату жазасына кесіліп, кейін оны он жыл абақтыға ауыстырады. Беломор-Балтық каналының құрылысы бойында Сосновск станциясындағы лагерьде «жазасын» өтейді. 1935 жылы 5 қазан күні осы лагерьдің лазаретінде ауыр науқастан қайтыс болады. 1988 жылы қарашаның төртінде республика Жоғары сотының коллегиясы Дулатовтың есімін біржола ақтады. Сүйегі 1992 жылы 1–18 қыркүйек аралығында Торғай өңіріндегі өз есімімен аталатын ауыл бейітіне әкелініп, қайта жерленді.

Қорытынды:

Міржақып Дулатов 1909 жылы жарық көрген «Оян, қазақ!» атты кітабымен дауыл сияқты тез арада тарихқа еніп кетті. Революциялық рух, өз өмірін Отанға арнау ниеті Дулатовты Алаш партиясына, одан кейін Алашорда үкіметіне әкелді, онда ол А. Байтұрсынұлымен бірге Алашорданың басты баспасы – «Қазақ» газетін шығарды.«Оян, қазақ!» кітабы халықты сергек болуға, ақылға келуге, дүниеге көзқараспен қарауға, ондағы өз ұстанымын бағалауға, ағартушылық жолға түсуге, көшпенділіктен бас тартып, отырықшылыққа көшуге, заманауи өмір салтын меңгеруге шақырды. М. Дулатов «Қазақ жерлері» өлеңінде қазақтардың құнарлы жерлерден ығыстырылғанын, олардың қоныстанған жерлерінің қатты тарылуын күйзеліспен жазады. Өкінішке орай, М. Дулатовтың шығармашылық мұрасы, саяси және мемлекеттік қызметі әлі де шынайы зерттелмеген.

Кітаптары

1. Дулатов, М. Бақытсыз Жамал [Мәтін] : Роман. Әңгімелер. Өлеңдер / М. Дулатов. – Астана : Фолиант, 2024. – 204 б.
2. Дулатов, М. Бақытсыз Жамал : роман / М. Дулатов; Қыз көрелік : роман / Т. Жомартбаев ; Ақбілек : роман / Ж. Аймауытов [Мәтін] / М. Дулатов. – Алматы : Жазушы, 2009. – 319, [1] б.
3. Дулатов, М. Оян, қазақ! [Мәтін] : роман, өлең-жырлар, әңгімелер / М. Дулатов ; құраст. Н. Ақбай. – Алматы : Атамұра, 2003. – 190, [2] б.
4. Дулатов, М. Шығармалары [Мәтін] / М. Дулатов. – Алматы : Ана тілі, 2010. – 398, [2] б.
5. Дулатұлы, М. Алашым, ардағым! [Мәтін] / М. Дулатұлы ; құраст. және ред. А. Ментебаева. – Алматы : «Олжас кітапханасы» Баспа үйі, 2012. – 182 б.
6. Дулатұлы, М. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін] 1 т : Өлеңдер, роман, пьеса, әңгімелер / М. Дулатұлы. – Алматы : Мектеп, 2013. – 396, [2] б.

7. Дулатұлы, М. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін] 2 т : Көсемсөз, әдеби сын, зерттеу мақалалары / М. Дулатұлы. – Алматы : Мектеп, 2013. – 390, [2] б.
8. Дулатұлы, М. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін] 3 т : Көсемсөз, әдеби сын, зерттеу мақалалары, қазақ тілінде басылған кітаптар көрсеткіштері / М. Дулатұлы. – Алматы : Мектеп, 2013. – 398, [2] б.
9. Дулатұлы, М. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін] 4 т : Ағартушылық бағыттағы еңбектері мен оқу құралдары / М. Дулатұлы. – Алматы : Мектеп, 2013. – 342, [2] б.
10. Дулатұлы, М. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін] 5 т : Аудармалар, құжаттар мен деректер / М. Дулатұлы. – Алматы : Мектеп, 2013. – 501, [3] б.
11. Дулатұлы, М. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін] 6 том : Кейінгі жылдары табылған құжаттар мен деректер, хаттар, естеліктер / М. Дулатұлы ; құраст. : Е. Сатыдалбиев, В. Галиев, Т. Жұртбаев, М. Әпсәметов. – Алматы : Мектеп, 2013. – 470, [2] б.

Міржақып Дулатов туралы кітаптар

1. Абақтыдағы жан сөзі [Мәтін] : Түрмеде жазылған жырлар антологиясы / [құраст. Е. Тоқтарбай] – Нұр-Сұлтан : Алашорда, 2021. – 560 б.
2. Алаш қозғалысы [Мәтін] : балаларға арналған анықтамалық. – Алматы : ЖК «InterBesCompany», 2017. – 151, [1] б.
3. Алаш қозғалысы [Мәтін] : Алаш қозғалысына, партиясына, Алашорда үкіметіне арналған өлеңдер / құраст.: Е. Тілешов, С. Жұмағұлов. – Алматы : ЖК «InterBesCompany», 2017. – 88 б.
4. Асқаров, Ә. Кертолғау мен ойтолғау [Мәтін] : Ардақты ағалар, замандастар мен құрдастар, ізетті інілер жайындағы ой-толғамдар / Ә. Асқаров. – Алматы : Тоғанай Т, 2024. – 365, [2] б.: сурет.
5. Әбдіраш, Ж. Құлпытас [Мәтін] / Ж. Әбдіраш. – Алматы : Мер-PRESS, 2017. – 287, [1] б.

6. Әбсәметов М. Міржақып Дулатовтың өмірі мен шығармашылығы. – Алматы, 1995. – 215 б.
7. Дулатова, Г. Алаштың сөнбес жұлдыздары [Мәтін] / Г. Дулатова. – Алматы : Мектеп, 2012. – 991, [1] с.
8. Дулатова, Г. Шындық шырағы [Мәтін] : естелік-эссе / Г. Дулатова. – Алматы : Мектеп, 2013. – 405, [1] б.
9. Елеукенов, Ш. Көп томдық шығармалар жинағы [Мәтін] Т. 5 : Жаңа жолдан. зерттеулер, сыни мақалалар / Ш. Елеукенов. – Алматы : Қазығұрт, 2010. – 365, [3] б.
10. Естеліктегі Алаш [Мәтін] / құраст., алғы сөзін және түсініктерін жазған С. Б. Жұмағұл ; ҚР Білім және ғылым министрлігі, Л. Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық ун-ті ; «Алаш» мәдениет және рухани даму ин-ты. – Ғылыми-танымдық басылым. – Нұр-Сұлтан : Алашорда, 2020. – 488 б.
11. Жақанов, И. Инжу-маржан [Мәтін] / И. Жақанов ; [жобаның авторы: М. Жолдасбеков] – Астана : Күлтегің, 2023. – 320 б.
12. Жұртбай, Т. «Ұраным-Алаш!..» [Мәтін] : зерттеулер. Т. 1 / Т. Жұртбай. – Алматы : Ел-шежіре, 2008. – 472 б.
13. Жұртбай, Т. «Ұраным-Алаш!..» [Мәтін] : түрме әфсанасы. Т. 2 / Т. Жұртбай. – Алматы : Ел-шежіре, 2011. – 462, [2] б.
14. Жүз жиырма тұңғыш [Мәтін] : құраст. Б. Нұржеке-ұлы. Т. 1. – Алматы : Жалын баспасы, 2015. – 383, [1] б.
15. Кәкішев, Т. Қазақ зиялары [Мәтін] / Т. Кәкішев. – Алматы : Қазығұрт, 2011. – 414, [2] б.
16. Қазақ халқының тарихи тұлғалары [Мәтін] 2 кітап : Ұлттық қайраткерлер, ақын-жазушылар, күш алыптары, ғалымдар, суретшілер, сәулетші-архитекторлар, өнер ратландары / құраст. Ә. Көпіш. – Алматы : Өнер, 2016. – 367, [1] б.
17. Қазақ халқының философиялық мұрасы [Мәтін] 11-том : XX Ғасыр басындағы қазақ философиясы / ғыл. ред. Ә. Нысанбаев ; құраст. Т.

- Ғабитов, С. Е. Нұрмұратов ; сарапшы М. Сәбит ; арнайы ред. Ж. Аймұхамбетова – Астана : Аударма, 2008. – 464 б.
- 18.«Қазақстандағы ашаршылық: халық қасіреті және тарих тағылымы» : Халықаралық ғылыми конференция материалдарының жинағы. 31 мамыр–1 маусым 2012 жыл=»Голод в казахстане: трагедия народа и уроки истории». Сборник материалов международной научной конференции. 31 мая–1 июня 2012 года [Мәтін] / ред. Б. Ғ. Аяған. – Астана : Мемлекет тарихы институты, 2012. – 395, [5] б. + фото.
- 19.Қазақтың тәлімдік ойлар антологиясы [Мәтін] : 10 томдық. 6 том : Ұлттық тәлім-тәрбиелік ғылымдардың дамып, қалыптасу тарихынан (1920-2000 жылдар) / құраст. С. Қалиев, К. Аюбай. – [Алматы] : [Сөздік-Словарь], [2009] – 396, [4] б.
- 20.Қалиев, С. Этнопедагогика [Текст] : оқулық / С. Қалиев , Ж. Молдабеков , Б. Иманбекова. – 2-басылым. – Астана : Фолиант, 2010. – 397, [1] б.
- 21.Қамзабекұлы, Д. Алаш арқауы [Мәтін] : [зерттеу мақалалар] / Д. Қамзабекұлы. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2017. – 406, [2] б.
- 22.Қожакеев, Т. Шығамалары [Мәтін] Т. 6 / Т. Қожакеев. – Алматы : Айғаным, 2014. – 285, [1] б.
- 23.Қойшыбаев, Б. Тәуелсіздік тамырлары [Мәтін] : зерттеулер, мақалалар, сұхбаттар / Б. Қойшыбаев. – Алматы : Дәуір, 2022. – 612 б.: сурет.
- 24.Мақпырұлы, С.М. Қазақ әдебиеті [Мәтін] I бөлім : оқулық / С. М. Мақпырұлы, Т. Сыдықов ; ҚР Білім және ғылым министрлігі кәсіптік бастауыш және орта білім беру ұйымдарына ұсынады – 2-басылым. – Астана : Фолиант, 2011. – 191, [1] б.
- 25.Мәсімханұлы, Д. Таңдамалы. Үш томдық [Мәтін] Т. 1 : Мұхтар Әуезов және Лу Шүн. Жыр-Жебе: зерттеулер / Д. Мәсімханұлы. – Астана : Фолиант, 2016. – 596 б.
- 26.Омашев, Н. 1920-жылдардағы кеңестік журналистика [Мәтін] : құраст.: Ғ. Ақсейіт, Ұ. Сәйдірахман / Н. Омашев. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2013. – 318, [2] б.

- 27.Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары (XX ғасырдың 20-50 жылдары)=Материалы Государственной комиссии по полной реабилитации жертв политических репрессий (20-50 годы XX века) [Текст] Т. 15 : Северный Казахстан и Алаш / сост.: А. Г. Ибраева, С. З. Маликова и др. – Астана : б.и., 2022. – 408 с.
- 28.Сәтбаева, Ш. Уақыт шуағы. Шакарим Кудайбердиев [Мәтін] : Бес томдық шығармалар. Т. 4 / Ш. Сәтбаева. – Астана : Елорда, 2013. – 479, [1] б.
- 29.Смағұлова С. Міржақып Дулатов отарлау саясатына қарсы күрескен қайраткер //«Елім деп соққан ұлы жүрек»: (Халқымыздың көрнекті қоғам қайраткері, ағартушы, публицист Міржақып Дулатұлына арналады) Құраст. В. Қ Күзембаева ; Орталық ғылыми кітапхана. – Алматы, 2002. – 362 б.
- 30.Сыздықова, Р. Көптомдық шығармалар жинағы [Мәтін] Т. 13 : Қазақтың ғылым әлеміндегі алғашқы алыптар: «Абай» энциклопедиясында жарияланған ғылыми-теориялық мақалалар / Р. Сыздықова ; жауап. ред. О. Жұмабаева. – Алматы : Ел-шежіре, 2018. – 379, [3] б.
- 31.Тарих адамзат ақыл-ойының қазынасы [Мәтін] : он томдық. т. 10 : Түркі халықтарының тарихи ойы / құраст. ғыл. ред. Р. Қ. Нұрмағамбетова – Астана : Фолиант, 2006. – 391, [1] б.
- 32.Туған тіл [Мәтін] : альманах. № 1 (38), 2019 / ред. алқасының төреғ. Ғ. Мелдешов. – Алматы : б.и., 2019. – 99, [1] б.
- 33.Туған тіл [Мәтін] : альманах. № 4 (41), 2019 / ред. алқасының төреғ. Ғ. Мелдешов. – Алматы : б.и., 2019. – 99, [1] б.
- 34.Тулегенова А. Ж. Міржақып Дулатұлының қоғамдық саяси қызметі // «Заманауи әлемдегі ғылым мен білім» атты халықаралық ғылыми теориялық конференция материалдары (Қарағанды, 30–31 қазан 2015 ж.). – Қарағанды : Болашақ баспа, 2015. – 162–169 б.
- 35.Ұлт рухы [Мәтін] : [қанатты сөздер] / құраст. Е. Зәңгіров. – Алматы : Arna-b, 2015. – 159, [1] б.

36. Шәріп, А. Егеулі қалам [Мәтін] / А. Шәріп. – Алматы : Sardar G, 2024. – 365, [2] б.
37. Ысқақұлы, Д. Қазақ әдеби сынының тарихы [Мәтін] Т. 1 / Д. Ысқақұлы. – Алматы : Қазығұрт, 2011. – 462, [2] б.
38. Ісімақова, А. Алаш әдебиеттануы [Мәтін] : [монография] / А. Ісімақова. – Алматы : Қазақ энциклопедиясы, 2017. – 278, [2] б.
39. Ісімақова, А. Тәуелсіздік және Алаш ғылымы [Мәтін] : зерттеулер, мақалалар / А. Ісімақова. – Алматы : Дәстүр, 2015. – 286, [2] б.

Ақын, Алаш қайраткері М. Дулатов туралы

1. 31 мамыр – Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні [Мәтін] // Қазақ. – 2015. – № 23–24. – Б. 1, 6–7.
2. Абдуллин, Әмірхан. «М. Дулатов және ұлт руханияты» [Мәтін] : [Торғай өңірінде кітапханашылардың облыстық семинары өтті] / Әмірхан Абдуллин // Қостанай таңы. – 2010. – 15 қыркүйек. – Б. 3.
3. Айқадамова, Айтолқын. Жастар санасына сілкініс керек [Мәтін] : [тәуелсіздік күні қарсаңында өткен ерекше рухани кездесу жастардың басын қосты] / Айтолқын Айқадамова ; суреттерді түсірген – Б. Көркембаев // Қостанай таңы. – 2024. – 6 желтоқсан. – Б. 19.
4. Айқадамова, Айтолқын. Тарихи телехикая түсірілуде [Мәтін] : [«Qazaqstan» ұлттық телеарнасының Алаш қайраткері Міржақып Дұлатұлы туралы] / Айтолқын Айқадамова // Қостанай таңы. – 2022. – 5 қазан. – Б. 7.
5. Алаш арыстары қалай ақталды? [Мәтін] : [ғалым Жабайхан Әбділдинмен сұхбат : суреттер бар] / Ж. Әбділдин ; әңгімелескен Жарасбай Сүлейменов // Егемен Қазақстан. – 2013. – 11 қаңтар. – Б. 7.
6. Ахметбеков, Байбатыр. Міржақып бабамызға ескерткіш орнатылды [Мәтін] : [қоғам қайраткері Дулатовқа] / Байбатыр Ахметбеков // Қостанай таңы. – 2016. – 14 қыркүйек. – Б. 5.

7. Әбжанов, Ханкелді. Қаһарлы 1916 жыл: Ұлы бетбұрыс қырлары мен астары [Мәтін] / Ханкелді Әбжанов // Қостанай таңы. – 2023. – 26 мамыр. – Б. 20.
8. Әлім, Қайсар. «Егемен»: қос құбылыс! [Мәтін] : [Алаш қайраткерлері М. Дулатов пен Бейімбет Майлин туралы] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2017. – 23 қараша. – Б. 3.
9. Әлім, Қайсар. Қазағын оятып, ойлантқан! [Мәтін] : [Алаш қайраткерінің жер, дін, діл, жалпы хал-ахуал хақындағы ойларының өміршеңдігі туралы] / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2010. – 24 қараша. – Б. 12.
10. Әлім, Қайсар. Қаралы қарбалас [Мәтін] : (Күнделіктен үзінді) / Қайсар Әлім // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2020. – 4 қараша. – Б. 23.
11. Әлім, Қайсар. Парыз бен қарыз [Мәтін] : Міржақып Дулатов – 125 / Қайсар Әлім // Егемен Қазақстан. – 2010. – 24 ақпан. – Б. 5.
12. Әлімақын, Дүйсенәлі. Міржақып туралы телесериал [Мәтін] : [жуықта «Қазақстан» телерадиокорпорациясы қоғам қайраткері Міржақып Дулатұлы туралы тарихи телехикаясының түсірілімін бастады] / Дүйсенәлі Әлімақын // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2022. – 19 тамыз. – Б. 16.
13. Әлімақын, Дүйсенәлі. Міржақыптың беймәлім суреті [Мәтін] : [ақын М. Дулатовтың суреті] / Дүйсенәлі Әлімақын // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2024. – 1 наурыз. – Б. 13.
14. Әмір, Әбутәліп. Міржақып туған киелі жер [Мәтін] : [ақын, Алаш қайраткері М. Дулатов] / Әбутәліп Әмір // Қостанай таңы. – 2024. – 20 ақпан. – Б. 6.
15. Әнесұлы, Жұмат. Қуғынмен басталып, азаппен аяқталған ұлы ғұмыр [Мәтін] : Көрнекті қоғам қайраткері, көркемсөз шебері Міржақып Дулатов туралы сөз / Жұмат Әнесұлы // Қостанай таңы. – 2016. – 29 қаңтар. – Б. 5–6.
16. Әсіпұлы, Сапабек. Жұртының жадындағы жарқын бейне [Мәтін] : [филология ғылымдарының кандидаты С. Әсіпұлы Міржақып Дулатұлы

- туралы] / Сапабек Әсіпұлы ; суреті бар // Ана тілі. – 2014. – № 10 (13–19 наурыз) – Б. 6–7.
17. Досмағамбетова, Әсем. Алаштың ардақтысы ардақталды [Мәтін] : [Міржақып Дулатовқа арналған әдеби-танымдық кеш өтті] / Әсем Досмағамбетова // Қостанай таңы. – 2024. – 18 қыркүйек. – Б. 7.
18. Есенжол, Азамат. Міржақыптың тайжақысы [Мәтін] : [Астанадағы Ұлттық музейде орналасқан] / Азамат Есенжол // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2023. – 10 қаңтар. – Б. 10.
19. Ескендір, Қанат. Дулатовтар мұрасы [Мәтін] : осы тақырыпты насихаттағаны үшін қаламгер Қайсар Әлімге «Ұлт мақтанышы» медалі табысталды / Қанат Ескендір // Егемен Қазақстан. – 2015. – 4 желтоқсан. – Б. 12.
20. Жақып, Қалқаман. Алаш және тәуелсіздік рухы [Мәтін] / Қалқаман Жақып // Қостанай таңы. – 2022. – 1 наурыз. – Б. 6.
21. Жақып, Қалқаман. Алаш және тәуелсіздік рухы [Мәтін] / Қалқаман Жақып // Қостанай-АГРО. – 2022. – 1 қыркүйек. – Б. 16.
22. Жахаң мүсіні орнатылды [Мәтін] : [Жангелдин ауданының Қызбел ауылында Алаштың көрнекті қайраткері Мыржақып Дулатовтың бюсті бой көтерді] / [газ. ред.] // Қостанай таңы. – 2021. – 14 шілде. – Б. 3.
23. Жұмағұл, Сағымбай. Алаш һәм Жапон [Мәтін] / Сағымбай Жұмағұл ; коллажды жасаған Қонысбай Шежімбай, «EQ» // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2021. – 19 қаңтар. – Б. 11.
24. Жүгенбаева, Гүлбану. Кеңестік билік тарихнамасындағы ұлттар қасіреті [Мәтін] : [Қазақстан Президенті Қ.-Ж. Тоқаевтың «31 мамыр – Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күніне» орай жариялаған Үндеуі] / Гүлбану Жүгенбаева ; суретті түсірген Ерлан Омар, «EQ» // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2020. – 29 қазан. – Б. 15.
25. Жүнісұлы, Мұрат. Аудан музейі – Арқалықта [Мәтін] : [көрме туралы] / Мұрат Жүнісұлы ; суретті түсірген Бердіболат Көркембаев // Қостанай таңы. – 2020. – 25 ақпан. – Б. 8.

- 26.Исмағұлова, Алма. «Оян, қазақ!» [Мәтін] : әдеби-әуезді кешінің сценарийі / Алма Исмағұлова // Кітап жаршысы. – 2010. – № 12. – Б. 4.
- 27.Исмаилова, Айнагүл. Тәуелсіз Қазақстанның тұғыры биіктесін [Мәтін] : [орта мектепте іс-шаралар өткізілді] / Айнагүл Исмаилова // Әулиекөл. – 2015. – 24 желтоқсан. – Б. 5.
- 28.Кемеңгер, Қайырбек. Алаш биігі [Мәтін] / Қайырбек Кемеңгер // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2022. – 12 желтоқсан. – Б. 1, 4.
- 29.Көкірегі алтын Көмбе еді [Мәтін] : [Міржақыпқызы Гүлнар әкесі туралы] / дайындаған Қызжібек Әбдіғаниқызы // Қазақ. – 2015. – № 4. – Б. 5.
- 30.Күзембаев, Жамбыл. Міржақып Дулатұлы және «Қазақ» газеті [Мәтін] / Жамбыл Күзембаев // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2021. – 11 тамыз. – Б. 10.
- 31.Қадырменова, Әсемгүл. Тағылымы мол тарихи құжаттар [Мәтін] / Әсемгүл Қадырменова // Қостанай таңы. – 2021. – 2 наурыз. – Б. 6.
- 32.«Қазағын оятқан» [Мәтін] : [жазушы Қайсар Әлімнің кітабы жарық көрді] / [газ. ред.] // Қостанай таңы. – 2020. – 7 тамыз. – Б. 12.
- 33.Қайратұлы, Бекен. Алаш арыстарының ұстазы болған ауыл молдасы туралы не білесіз? [Мәтін] / Бекен Қайратұлы // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2023. – 19 сәуір. – Б. 11.
- 34.Қайратұлы, Бекен. Алаш арыстарының Шәуешекке сапары [Мәтін] / Б. Қайратұлы // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2021. – 21 қаңтар. – Б. 12.
- 35.Қайратұлы, Бекен. Қазақ зиялыларының қудалануы [Мәтін] / Бекен Қайратұлы // Егемен Қазақстан. – 2017. – 30 мамыр. – Б. 7.
- 36.Қиысқан, Қыдырбек. Алаштың айбынын асқақтатқан [Мәтін] : [Елордада Алаш қайраткерлері Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейханов және Міржақып Дулатұлына арналған ескеркіш ашылды] / Қыдырбек Қиысқан // Қостанай таңы. – 2021. – 9 шілде. – Б. 3.
- 37.Құлабаев, Нұрқанат. Алаш арыстарының Торғайдағы музейі [Мәтін] : [Торғайдағы ең көне ғимараттың бірі – Ахмет Байтұрсынұлы мен

- Міржақып Дулатовтың әдеби музейі орналасқан үй] / Нұрқанат Құлабаев // Қостанай-АГРО. – 2022. – 24 ақпан. – Б. 16.
- 38.Құлабай, Нұрқанат. Айналайын, бидайық, жол шалғай, жетер күн қайда? [Мәтін] : [Алаш қайраткері М. Дулатовтың туған ауылының және оның кесенесі жағдайы туралы] / Нұрқанат Құлабай // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2024. – 6 ақпан. – Б. 14.
- 39.Құлабай, Нұрқанат. Алаш арыстарының Торғайдағы музейі [Мәтін] : [Ахмет Байтұрсынұлы мен Міржақып Дулатовтың әдеби музейі] / Нұрқанат Құлабай // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2022. – 16 ақпан. – Б. 13.
- 40.Құлабай, Нұрқанат. Міржақып кесенесінің күмбезі жаңартылды [Мәтін] : [Алаш қайраткері М. Дулатовтың] / Нұрқанат Құлабай // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2024. – 5 ақпан. – Б. 16.
- 41.Құрманғалиева-Ержиласун, Гүлжанат. Алаш: Батыста жарияланған тың дерек [Мәтін] : [Алаш қайраткерлері Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы туралы дерек] / Гүлжанат Құрманғалиева-Ержиласун // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2023. – 21 ақпан. – Б. 13.
- 42.Мырза, Абай. Ұлт үмітін ақтаған [Мәтін] : [Қазақ газетінің 110 жылдығы] / Абай Мырза // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2023. – 3 ақпан. – Б. 7.
- 43.Міржақып Дулатовтың жаназасын шығарған имам [Мәтін] : Белгілі дін қайраткері Шоқан қажы Әмірхановпен сыр-сұхбат / әңгімелескен – Оразалы Жақсанов // Қостанай таңы. – 2024. – 28 маусым. – Б. 6–7.
- 44.Міржақыптың рухани мұрагері [Мәтін] : қаламгер Қайсар Әлім Халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының лауреаты атанды / [газ. ред.] // Қостанай таңы. – 2019. – 12 сәуір. – Б. 2.
- 45.Негимов, Серік. Ақанның дәрісі, Смағұлдың төрелігі, Міржақыптың дауысы [Мәтін] : [қаламгер Хасен Уахитұлы Өзденбаевтың «Өткен өмір белестері» атты мемуарлық шығарманың беттерінен] / Серік Негимов // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2023. – 6 сәуір. – Б. 19.

- 46.Негимов, Серік. Жасын [Мәтін] : [Міржақып Дулатұлының әдеби-ғылыми шығармашылығы туралы] / Серік Негимов // Егемен Қазақстан. – 2010. – 8 қыркүйек. – Б. 5.
- 47.Нуров, Тимур. Қалқаман Жақып, профессор: «Тарихтан тағылым – тәубеге жол ашады» [Мәтін] : [саяси құғын-сүргін құрбандары туралы] / Тимур Нуров // Қостанай-АГРО. – 2020. – 28 мамыр. – Б. 17.
- 48.Нұрманов, Сүгірбай. Міржақып Дулатов және Ұлт руханияты [Мәтін] : [Ақынның туғанына 125 жыл толуына орай Жанкелдин ауданында кітапханашылардың облыстық семинары өтті] / Сүгірбай Нұрманов // Егемен Қазақстан. – 2010. – 13 қазан. – Б. 8.
- 49.Оспанұлы, Серікбай. Ахмет Ата ; Алғаны алғыс атаның ; Қаратұз ; Адамдықтың диқаншысы ; Әлихан Бөкейханов ; Міржақып Дулатов ; Білім жарысы [Мәтін] : [өлеңдер] / Серікбай Оспанұлы // Қостанай таңы. – 2022. – 3 маусым. – Б. 8.
- 50.Оспанұлы, Серікбай. Тобыл-Торғай тұлғалары – шетелдіктер көзімен [Мәтін] / Серікбай Оспанұлы, К. Мырзағалиева // Қостанай таңы. – 2019. – 11 желтоқсан. – Б. 6.
- 51.Рахметов, Самат. Азаттықты аңсаған ұлт көсемі [Мәтін] : Тәуелсіздік туы желбіреген отыз жылдың ішінде еліміз бүкіл әлемге танылды [қоғам қайраткері Міржақып Дулатұлы туралы] / Самат Рахметов // Әулиекөл. – 2020. – 3 желтоқсан. – Б. 5.
- 52.Сағитова, Гүлназым. Міржақып мұражайы ашылды [Мәтін] : [Қостанай инженерлік-экономикалық университетінде ақын М. Дулатұлына мұражай ашылды] / Гүлназым Сағитова ; суретті түсірген Қ. Бейсенов // Қостанай таңы. – 2010. – 23 қараша. – Б. 1–2.
- 53.Сақ, Қайрат. Дала қоңырауы [Мәтін] : биыл «Қазақ» газетінің шыға бастағанына 100 ж. толады : [суреттер бар] / Қайрат Сақ // Егемен Қазақстан. – 2013. – 1 қаңтар. – Б. 6.
- 54.Сәлімова, Г. Халқын оятқан қаламгер [Мәтін] : Міржақып Дулатовтың туғанына 125 жыл / Г. Сәлімова // Әулиекөл. – 2010. – 7 қазан. – Б. 5.

- 55.Сәрсекеев, Қоғабай. Ұлт мерейі [Мәтін] : [«Қазақ» газетінің мерейтойы : суреттер бар] / Қоғабай Сәрсекеев // Егемен Қазақстан. – 2013. – 26 сәуір. – Б. 8.
- 56.Смағұл, Бақытбек. Ұлт санасын оятқан [Мәтін] / Бақытбек Смағұл // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2023. – 13 қаңтар. – Б. 10.
- 57.Шайман, Серік. QAZAQ – ата басылым [Мәтін] : [газет туралы] / Серік Шайман // Қостанай таңы. – («Қостанай ақшамы» танымдықтағылымдық, көңілашар қосымшасы) – 2017. – 24 қараша. – Б. 18.
- 58.Шаяхмет, Ақылбек. Оян, ойлан, қазақ! [Мәтін] / Ақылбек Шаяхмет // Қостанай таңы. – 2022. – 12 тамыз. – Б. 11.
- 59.Ысмағұлов, Жұмағали. «Оян, қазақ!» жинағының алғашқы басылымына жүз жыл толды [Мәтін] : Міржақып Дулатовтың өлеңі / Жұмағали Ысмағұлов // Егемен Қазақстан. – 2009. – 5 мамыр. – Б. 5.

От составителя

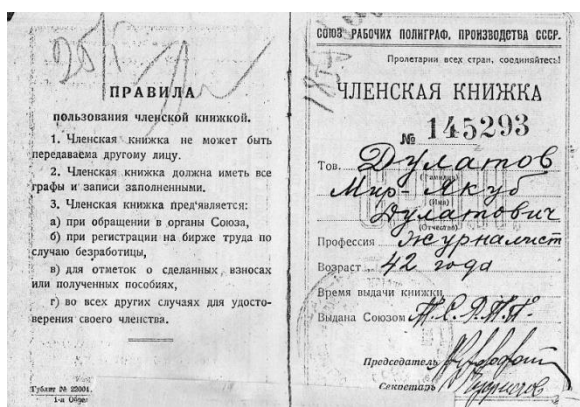
Миржакип Дулатов – журналист, казахский поэт, писатель, драматург, один из лидеров правительства «Алаш-Орды» и национально-освободительного движения Казахстана. Политическое кредо Дулатова чётко определилось, когда он в 1909 году выпустил свой первый поэтический сборник «Оян, казак!» (Проснись, казах!), первое издание которого было выпущено в Уфе типографией «Восточная печать» (Шарк) Товарищества «Каримов, Хусаинов и Ко». Тираж был немедленно конфискован. Переиздать книгу удалось только в 1911 году, когда Дулатов вернулся в Тургай. Из-за своих публикаций попадает под наблюдение полиции и в поле зрения царской охранки. А в 1911 году его арестовывают в Семипалатинске за стихотворение «Жумбак», в котором он иносказательно осмеял Императора Николая II, за то, что тот распустил Государственную думу. Его приговаривают к двум годам заключения, но потом наказание заменяют на штраф 2 тысячи рублей. В дальнейшем его еще не раз будут арестовывать, и он постоянно будет находиться под наблюдением НКВД.

Цель пособия: Труды Миржакипа Дулатова, а также его многоотраслевую деятельность в этом обществе ставить в пример для подрастающего поколения. Пропаганда национальной интеллигенции нашего народа, распространение их творчества среди широкой публики.

Биография

Дулатов Миржакип (Мир Якуб) Дулатулы родился 1885 году 21 ноября в совхозе «Кызбел» Жангельдинского района Тургайской области. Великий поэт, писатель, драматург, публицист, педагог, общественный деятель, вошел вместе с А. Букейхановым и А. Байтурсыновым в ту тройку, которая обозначила веку возрождения национального самосознания казахов в XX веке. Отец Миржакипа Дулат владел арабским письмом, был ремесленником. Мать – Дамеш была человеком близким к искусству, исполняла казахские народные песни. Миржакип в два года остался без матери, а отец умер, когда ему было десять лет. Его воспитанием занимался старший брат Аскар. Их отец хотел чтоб Миржакип, так же как и старший сын, сначала был обучен мусульманской, а затем русской грамоте, чтобы он работал в юридической сфере, и отдал его сначала на учебу аульному мулле. После двухгодичного обучения у мoulлы, он обучается у учителя по имени Мукан Токтарбай, который преподавал в русской школе, находившейся в ауле. Так, он был принят в русско-казахскую школу в городе Тургай, учился пять лет и в 1902 году закончил ее с отличием. Эта школа не только восполнила пробелы в его образовании, но и способствовала его формированию как личности. Только что окончивший учебу учитель в течение шести-семи лет обучает детей из народа, в аульных школах. Он и своим ученикам дает глубокие знания и воспитание в таком же духе. Учитель в ауле, Тургае, Кызылжаре 1902-1911 годы.

Участвовал в тайных кружках в городе Омск (1904 год). В дни революции в России (1905-1907г.) был в рядах демонстрантов в Каркаралинске, участвовал в работе съезда казахской конституционно-демократической партии в Уральске; в составе её делегации ездил в город Петербург (1906). Сотрудничество в журнале «Айқап», газете «Қазақ» (1911-1918). Один из видных руководителей партии «Алаш» (1917-1919).

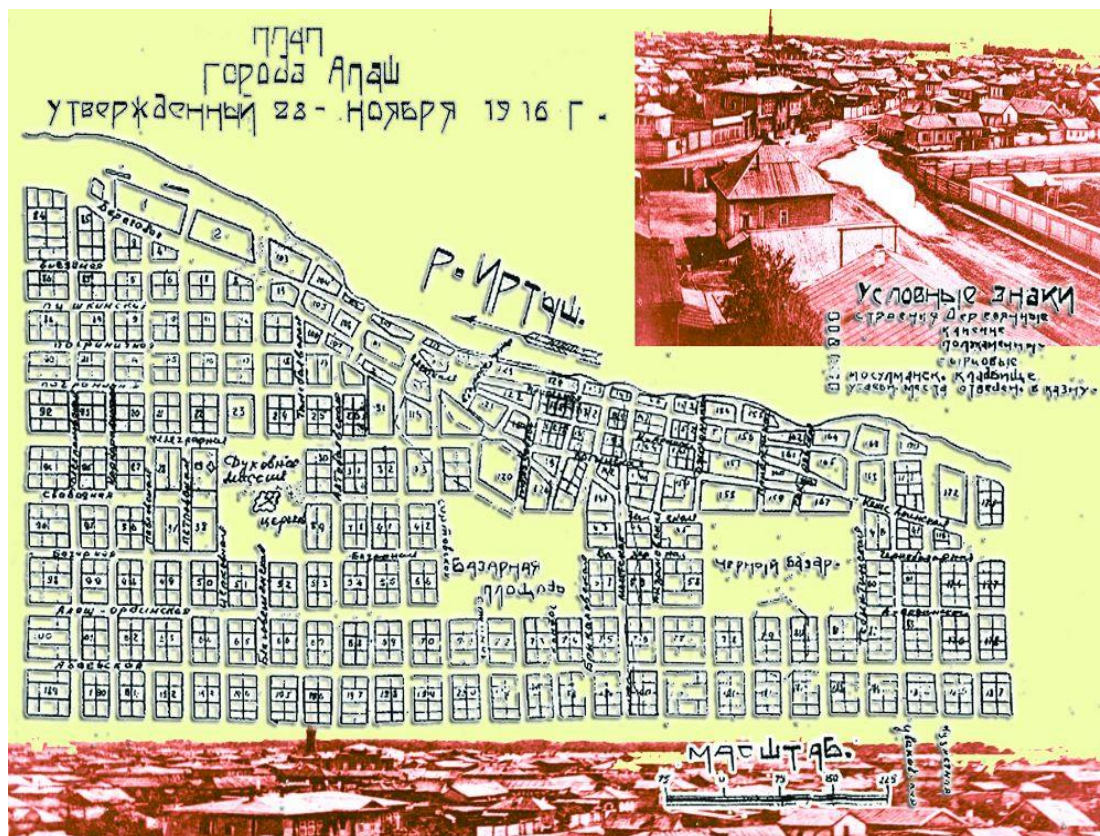
Редактор газеты «Ақ жол» (г. Ташкент), работник суда в городе Семипалатинске, преподаватель Казахского института просвещения в городе Оренбурге, политический редактор Казгосиздата, помощник ответственного секретаря газеты «Еңбекші қазақ» (1920-1928). Репрессирован в 1928 году, реабилитирован в 1988 году. Печатался в газете «Серке», где опубликовал стих «К молодёжи» (1907). Широкую известность получил его первый сборник «Пробудись, казах» (1909). Перевёл на казахский язык ряд сочинений А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова. И. А. Крылова и др.

Сочинения: роман «Несчастливая Жамал» (1910), сборник стихов «Азамат» (1913), литературно-публицистическая книга «Терме» (1915), поэма «Месть беркута» (1917), пьеса «Балкия» (1922).

Труды: «История происхождения киргизов», «Библиографический указатель казахской книги» в двух частях.

Летом 1917 года Миржакип Дулатов становится одним из организаторов Первого всеказахского съезда в Оренбурге, где фактически оформляется первая казахская политическая партия «Алаш», а в декабре, вскоре после Октябрьской революции – Второго общеказахского съезда, который провозглашает Алашскую автономию как часть будущей федеративной России. В то же время Дулатов становится одним из лидеров казахского реформизма и национально-освободительного движения. Дулатов становится членом правительства «Алаш-Орда» под руководством Букейханова и Байтурсынова.

Неизвестные страницы истории столицы Алаш

Прошлое возвращается в настоящее, когда обнаруживаются артефакты, хранящие дух времени, веру людей того исторического этапа. Интересно, когда о прошлом «рассказывают» газеты. Текущие сводки, анонсы, очерки когда-то, много лет назад, читали наши предшественники, реагировали на них, плакали, смеялись, размышляли... Сам факт, что в выходных данных газеты «Сарыарқа» указан город Алаш, который прямо указывал на политическую ориентацию не только издателей ее и учредителей, но и многочисленных подписчиков и читателей. Газета освещала события не только внутренние, но и особо значимые факты из текущей сводки новостей по всей Средней (Центральной) и Юго-Восточной Азии, Индии, Турции, Европе.

Что это был за город Алаш, которого ныне нет на карте страны? А ведь он был признанным административным и информационным центром Алаш-Орды. Если обозначить географию «очагов» антисоветской борьбы в целом по Казахстану в 1917-1919 годах, то один из них находился в Семипалатинской бывшей губернии (области). Его история запечатлена на пожелтевших страницах, строках, набранных арабской вязью, на казахском языке. Город,

которого нет... Судьбы, призывающие задуматься. Храним ли мы бережно свои раритеты? А ведь столица относится к разряду непреходящих национальных достояний. В истории мира было немало переносов столиц в одном государстве, и все это помнится и фиксируется коллективной памятью. В случае с Казахстаном, о городе Алаш заставили забыть сталинские репрессии.

Материалы и методы

Материалами для исследования послужили подшивки газеты «Сарыарқа», за 1918 год, обнаруженные в ходе археографической экспедиции РФ в 2022 году в рамках реализации одного из научных грантов. Эти материалы чрезвычайно трудно найти где-либо, в Казахстане они сохранились фрагментарно по причине той сложной обстановки, часто связанной с боевыми действиями вокруг города Алаш в гражданскую войну, и специалисты часто просто констатировали факт выхода такой газеты, не имея возможности детально систематизировать ее содержание.

Эти материалы не вошли в изданные в 1923 году тематическую монографию и сборник документов по ряду причин. Теперь же представилась возможность детально разобрать контент газеты, переложить ее информацию на кириллицу и, наконец, переосмыслить ее истинную роль в формировании информационного поля казахстанцев, оказавшихся вдруг между молотом: пламенем революции (большевистской пропаганды) и наковальней: твердой волей основателей партии и движения Алаш и правительства Алаш-Орды. Использованные методы диалектической логики и специфические подходы исторической науки: анализа и синтеза, идентификации и верификации, выявления причинно-следственных связей, принцип историзма и объективности, учет этнокультурной специфики, происхождения, хронологии и авторства источников, и другие оказали существенную практическую помощь в установлении внутренних связей между объектом и предметом изучения.

Для определения места и роли данного периодического издания в формировании политического имиджа правительства Алаш-Орды и

расширения ее сторонников, в том числе привлечения казахских добровольцев в ряды ее военизированных подразделений. Речь о судьбе столицы, не рядового города а города, ставшего символом защиты естественного права граждан Алаш на самоопределение.

Обсуждение

Тема истории столицы правительства Алаш-Орды, города Алаш, до сих пор не получила научной интерпретации. Разумеется, отдельная информация, сведения по теме данного исследования опубликованы любителями, краоведами и журналистами на разных, просветительского рода информационных сайтах РК. Так, один из них, в котором говорится о 47-ом номере газеты «Сарыарқа» за 1918 год, увидел свет на портале QALAM.

[\[https://mysl.kazgazeta.kz/news/16331\]](https://mysl.kazgazeta.kz/news/16331).

Ее автор указывает, что газета «Сарыарқа» издавалась в Семипалатинске еженедельно на казахском языке с 1917 по 1919 год. За это время главными редакторами издания служили такие видные казахские деятели, как Раимжан Марсеков, Халлед Габбасов и Алихан Бокейханов. После закрытия издания в 1919 году, ее идейной приемницей стала газета «Қазақ тілі» (Казахский язык) [\[https://qalam.Global/ru/articles/pust-procvetaet-alas-orda-ru\]](https://qalam.Global/ru/articles/pust-procvetaet-alas-orda-ru). То есть, ни слова не говорится о том, что редакция газеты располагалась в той части Семипалатинска, которая сознательно была переименована из Слободки в гордое «Алаш». И таких неточностей, к сожалению, допускается немало. Долгие десятилетия замалчивание темы Алаш, Алаш-Орды, репрессий актива Алаш и тех, кто им сочувствовал, привели к такому удручающему положению. Саму газету и другие издания Алаш непросто найти в библиотеках и архивах, редкие экземпляры обнаружены в московском архиве. Возможно, часть тиража еще хранится в семьях потомков деятелей Алаш. Важно, что в годы независимости ученые имеют возможность прочесть тексты, созданные в столице Алаш, Элитой казахского народа, патриотами.

Для лучшего понимания событий столетней давности, важно было привлечь источники из сборников, изданных за рубежом (Promethee, 1931),

независимыми экспертами, историками, прочесть внимательно мемуары Мустафы Шокая, который, в отрыве от Родины, знакомился с советскими газетами и умело разоблачал власть большевиков с помощью их же «печатного

слова». Были привлечены материалы Британской энциклопедии, китайских изданий, благодаря которым стало возможным воссоздать атмосферу той эпохи преобразований, которая охватила большую часть материковой Азии.

Все тексты, публикации (Uyama, Matsuzato, 2000) документы в совокупности составили тот информационный фон, на котором стало возможным прикоснуться к феномену казахского города – скромной по площади, но не по значению, – столицы Алаш-Орды, под названием Алаш.

Анализ

Что удалось выяснить? Место расположения редакции газеты: г. Алаш (Заречная слободка) Семипалатинская область, – было указано на первой странице. Там же приводились цены подписки на газету: на 1 год – 15 руб., на 6 мес. – 8 руб., на 3 мес. – 5 руб. Издатели так же указывали, что газета выходит в г. Алаш, один раз в неделю. Желавшие могли прийти в редакцию и получить там экземпляры газеты. В номере 48 за 26 июля 1918 года выходит «второй год».

Газета «Сарыарқа», как и журнал «Абай», издавались благодаря меценатам из числа местных казахов и всех тех, кто готов был оказать посильную помощь, в том числе и других областей. Люпытный факт: средства

на издание газеты передал из Кызылорды мудрый Ишан Ахмет. Его инициативу поддержали другие сограждане. То есть, служители учения пророка разобрались, кто защищает на самом деле интересы народа. Спонсором издания официально было кредитное товарищество – Алаш қаласының уақ қарыз серіктігі. Его члены зарабатывали путем оказания услуг посредников местным жителям при продаже скота. Такой вид заработка, согласно нормам шариата, назывался «игілік жұмыс» (или работа во благо, благотворительность), когда оказывавший услугу удовлетворялся минимальным вознаграждением. Вырученные таким образом деньги вкладывались в печатные издания.

В 1918 году газета печатала материалы разъяснительного характера – о политической ситуации, о целях большевиков, о деятельности Алаш-Орды...

В заметке под названием «Алаш һәм Түркістан» (Алаш и Туркестан) говорилось: «...сөйлесе, дәлелдесе келгенде екі жақ түсінісіп, Алашқа Алаштан артық ешкімнің жоқтығына көз жетіп, Түркістанға қарайық деген сөз қалды. Алаш туының астында табысалық деген бір қаулағ келді. Бірақ күні бүгін Алашымды таптым деп шығып кетсек, мындай ауыр заманда Түркістан автономиясының қабырғасын сөгіп кеткендей болармыз. Көрші, қандас һәм діндес ел едік, досқа күлкі, дұшпанға таба қылмалық. Хүкімет істерін де қазақ азаматтары басқарысып тұр еді, аз күн шыдалық, Алаш автономиясы иғлан етілсін һәм Алаш Түркістанмен одақ болсын» [Өкіл // Сарыарқа. 1918. № 31].

Речь шла о единении с Туркестаном, выступлении одной платформой, чтобы не быть разбитыми по одиночке. И это был единственно правильный выход. Конечно же, были и другие мнения. Однако в газете столицы Алаш придерживались принятого решения. Не случайно, и Мустафа Шокай, искренне болевший за единство народа Туркестана, будучи в вынужденной эмиграции в Европе, написал ряд статей с аналогичным названием «В Туркестане», где затрагивал проблему единства. В них Шокай защищал ту же идею Алаш «о прогрессивном и окончательном объединении всего Туркестана, о создании

единого государства в Туркестане, которое отвечало бы вполне чаяниям всех туркестанцев» [Чокаев, 1931].

То была полезная и крайне необходимая информация, которую ждали с нетерпением в разных уголках степи, чтобы хоть как-то ориентироваться в складывающейся обстановке, когда люди терялись не только физически, но и, как оказалось ментально. Это вполне объяснимо, если помнить что буквально в канун гражданских потрясений, казахским семьям пришлось в согласии с царским Указом 1916 года, отправить своих кормильцев – отцов, мужей, братьев и сыновей на окопные и другие работы в тылу фронтов Первой мировой войны. Оттуда многие возвращались больными, с потерей памяти из-за травм, инфекционных болезней, потрясений вследствие отрыва из привычной обстановки.

Культура, искусство, народные традиции тоже отражались в столичной газете Алаш. Наурыз – праздник обновления природы, пробуждения светлых надежд народа – приветствовал в своей статье в марте 1918 года Миржакип Дулатов [Сарыарқа. 1918. № 33 9 наурыз]. Поздравление Дулатова программное; он в данном случае выступает в печати от лица всего правительства Алаш-Орды. Приведем фрагмент поздравления М. Дулатова через газету с Наурызом, которое, словно калька, охватывало текущее положение и планы Алаш-Орды:

«...Жаңа жыл құтты болсын! Наурыз жалғыз қазақ-қырғыздың ғана мейрамы емес, бүкіл түрік жұртының жаңа жылы, ұлт мейрамы. Жер жүзіндегі ұлылы-кішілі, өнерлі-өнерсіз, дінді-дінсіз жұрттардың бәрі де өздерінше жаңа жылын, ұлт мейрамын мейрамдайды... Наурыз біздің жаңа жылымыз, ұлт мейрамымыз еді. Бүгүнгі күнді қызықпен, ойын-сауық, айт пен тойдай қылып өткізетін жөніміз бар еді. Бірақ бұл наурыз біздің қуанышты күнімізге емес, қайғылы күнімізге қарсы келіп отыр. Төрт жылдан бері жердің жүзін қанға бояған сұрапыл соғыс анау! Бұл соғыстың әлегінен Жетісу, Сырдария облысындағы бауырларымыз ашаршылыққа, қырғынға ұшырап отырғаны мынау! Бостандық туып, әр жұрт бұрынғы құлдықтан, қорлықтан, зорлықтан

құтылдық, енді өз тізгінімізді өзіміз алып, автономиялы халық боламыз деп отырғанда наурызды мейрамдайтын түрік руларынан Түркістан, Башқұрт, Қырым, Еділ ноғайларының һәм біздің Алаштың қандай күйде отырғанын көріп тұрмыз. Сондықтан бұл наурызды қуанышпен қарсы алалмай, қара тұтып өткізгелі отырмыз. Тек Алладан тілейміз: өткен жыл өзімен кетсін. Жаңа жыл құтты болсын. Жаңа тілегіміз қабыл болсын. Алашқа құт-береке, бақ-абырой бірлік орнап, келер наурызды қуанышпен көруге жазсын. Наурыз құтты болсын, Алаш!».

...Весной 1918 года в степь пришли печальные вести о голоде в южных регионах среди казахов и кыргызов, оперативно газета опубликовала обращение к гражданам:

«...Біздің Түркістанның аймағындағы қазақ-қырғыз елінің өткен күздің басынан бері қарай-ақ Түркістан қазақ-қырғызы өмірінде көрмеген ауыртпалықтарды көріп келеді. Түркістан қазақ-қырғызының арасына ашаршылық бәлесе кіріп, қырылып жатқанның үстіне Россиядағы большевик кесапаты тағы қоса беткей болып, жығылғанның үстіне жұдырық болды... Өң жоқ, түс жоқ аруақтай қуарып, аяғын әрең басып жүрген, балаларын ертіп, көшені толтырып жүрген аш балаларын көргенде адамның тұла бойы мұздап, құйқа тамыры шымырлайды. Кез келген жерде аштан бұралып жатып қалып, біржолата жан берушілер де толып жатыр. Мұндайлар он емес, жүз емес әр шаһарда неше мыңдап бар. Бұларды көргенде басыңа бүкіл Алаш аштықтан босып, қайыр сұрап кеткен бе деген ой келеді...» [Елдің жайы // Сарыарқа. 1918. 4 май].

Помимо этого, были предприняты конкретные шаги по спасению голодающих. Под эгидой молодежного объединения «Жанар» (центр организации находился в Семипалатинске) сформировали Комитет помощи голодающим казахам и кыргызам Семиречья и Сырдарьинской области. Данный Комитет возглавил не кто-нибудь, а Миржакип Дулатов. Устав Комитета был размещен в «Сарыарқа» и в журнале «Абай».

Член военного совета Алаш Миржакип Дулатов, согласно некоторым данным, лично проводил подготовку бойцов алашской милиции, которые и защищали затем гражданское население от реквизиций и других зверств со стороны большевиков. Поставки обмундирования и боеприпасов Алаш-Орде приходилось просить у разных политических образований. В Самаре правительство Алаш договорилось с комитетом Учредительного собрания относительно дачи субсидии нам для организации отрядов и отпуска вооружения и амуниции.

Столица Алаш-Орды останется в истории страны и всего региона Центральная Азия как пример героизма и стойкости. События 1917-1919 годов – падение царского режима, вооруженное противостояние разнополярных сил, тщетные упования на созыв Учредительного собрания, неимоверные тяготы, которые пришлось испытать гражданскому населению – создали сложнейшую обстановку. Несмотря на вызовы, столица Алаш-Орды в течении нескольких лет продолжала оставаться реальным административным, политическим и культурным центром.

Экономического подъема, а тем более прорыва, надо сказать честно, столица Алаш-Орды обеспечить не могла в силу отдаленности от океана, железнодорожной магистрали (вновь просится историческое сравнение с Нанкином, который располагал подобными преимуществами).

29 декабря 1928 года Дулатова арестовали органы НКВД по обвинению в казахском национализме. Ему дали расстрел, но потом заменили на 10 лет лагерей. Скончался М. Дулатов в лазарете Соловецкого лагеря 5 октября 1935 года. Имя и творчество М. Дулатова долго было запрещено. Лишь 4 ноября 1988 года был реабилитирован. Его дочь Гульнар, 1905 года рождения, врач по профессии, много сделала для сохранения литературного наследия отца и его реабилитации.

В 1991 году было издано собрание сочинений Миржакипа Дулатова, включающие в себя стихи, прозаические произведения, журнально-газетные статьи.

Заключение

Миржакип Дулатов стремительно, как ураган ворвался в историю своей книгой «Оян, казак!», созданной в 1909 году. Книга призывала народ воспрянуть, одуматься, посмотреть на мир, оценить собственное положение в нем, идти по пути просвещения, отказаться от кочевничества, перейти к оседлости и освоить современный образ жизни. В стихотворении «Қазақ жерлері» («Земли казахов!») М. Дулатов с болью пишет о вытеснении казахов с плодородных земель, о большом сужении территории проживания казахов. Революционный дух, желание посвятить свою жизнь Отечеству привели его в партию «Алаш», а затем в правительство Алаш Орды, где он вместе с А. Байтурсиновым издавал главный печатный орган Алаш Орды – газету «Қазақ». К сожалению, творческое наследие, политическая и государственная деятельность М. Дулатова также, по-настоящему не исследованы.

Память о М. Дулатове на страницах периодики

1. Аккулы, Султан-Хан. Алихан Букейхан и общенациональная газета [Текст] : [110-летний юбилей газеты «Қазақ»] / Султан-Хан Аккулы // Казахстанская правда. – 2023. – 2 февраля. – С. 8.
2. В память о лидерах «Алаша» [Текст] : [Токаев Касым-Жомарт принял участие в открытие памятника лидерам движения «Алаш» Алихану Бокейхану, Ахмету Байтурсинову и Миржакыпу Дулатулы] / [ред. газ.] ; фото Аманкула Дюсенбаева, Гани Умирбекова // Казахстанская правда. – 2021. – 5 июля. – С. 1, 2.
3. Калымов, Асет. Путеводная звезда [Текст] : Легендарная газета «Қазақ» стала предтечей отечественной профессиональной журналистики / Асет Калымов ; фото из открытых источников // Казахстанская правда. – 2024. – 2 февраля. – С. 9.
4. Кенжегулова, Адия. Дань памяти лидерам движения «Алаш» [Текст] : [мероприятия, посвященные празднованию 150-летия Ахмет

- Байтурсынова] / Адия Кенжегулова ; фото пресс-службы Сената Парламента РК // Казахстанская правда. – 2022. – 3 октября. – С. 4.
5. Козыбаев, Сагымбай. Первая ласточка национальной печати [Текст] : [о создании А. Байтурсыновым национальной газеты «Қазақ» в 1913 году] / Сагымбай Козыбаев ; фото. // Каз. правда. – 2013. – 31 января. – С. 6.
6. Конец «Алаш-Орды» [Текст] : 12 марта 1930 года подписано обвинительное заключение в отношении Байтурсынова Ахмета, Дулатова Мир Якуба и еще 42 человек / страницу подготовила Татьяна Башкатова // Костанайские новости. – 2018. – 30 августа. – С. 5.
7. Нойер, Таша. Имена в истории страны [Текст] : Лидерам движения «Алаш» и видным общественным деятелям прошлого установят памятники / Таша Нойер ; фото МКС РК // Казахстанская правда. – 2022. – 8 августа. – С. 3.
8. Первухина, Марина. Наши незнакомые знакомые места [Текст] : [экспедиция по сакральным местам Костанайской области] / Марина Первухина ; фото авт. // Костанайские новости. – 2017. – 19 октября. – С. 20–21.
9. Прохоров, Игорь. Выполняя волю народа [Текст] : в июле 1917 года была образована партия «Алаш» / Игорь Прохоров // Казахстанская правда. – 2021. – 1 июня. – С. 8.
10. Прохоров, Игорь. Литература под грифом «Секретно» [Текст] / Игорь Прохоров ; фото из архива «КП», коллаж Павла Цедилина // Казахстанская правда. – 2020. – 25 сентября. – С. 11.
11. Прохоров, Игорь. Периодическая печать – глаза, слух и язык народа [Текст] : Документы о деятельности газеты «Қазақ», лидерах движения «Алаш» обнаружили работники Национального архива РК в Оренбурге / Игорь Прохоров ; фото предоставлено Национальным архивом РК // Казахстанская правда. – 2024. – 19 июля. – С. 5.

12. Сайлаубай, Ерлан. Интеллигенция в черном списке [Текст] : [о жертвах политических репрессий] / Ерлан Сайлаубай // Казахстанская правда. – 2021. – 12 ноября. – С. 11.
13. Стадниченко, Николай. История в кадре [Текст] : [мы побывали на съемочной площадке сериала о Миржакипе Дулатове] / Николай Стадниченко ; фото автора // Костанайские новости. – 2022. – 13 октября. – С. 22.
14. Стадниченко, Николай. «Проснись, казах» [Текст] : В нашей области идут съемки исторического сериала / Николай Стадниченко ; фото автора // Костанайские новости. – 2022. – 6 октября. – С. 5.
15. Талисман нации [Текст] : [интервью доктора филологических наук Алмасбека Абсадыка об Абасе и «Алаше»] / беседовал Мурат Тюлеев // Костанайские новости. – 2020. – 9 июня. – С. 6.
16. Турбилова, Екатерина. Великие сыны казахской степи [Текст] : [кандидат исторических наук Серикжан Исмаилов рассказывает о вкладе общественных деятелей в развитие Костан. области] / Екатерина Турбилова // Костанай-АГРО. – 2020. – 8 октября. – С. 11.
17. Шимырбаева, Галия. Маяк в степи [Текст] : [130-летие Мыржакыпа Дулатова] / Галия Шимырбаева ; фото из семейного архива // Казахстанская правда. – 2015. – 27 августа. – С. 8.

Мазмұны

Құрастырушыдан	3
Өмірбаяны	4–11
Қорытынды	12
Кітаптары	12–13
Міржақып Дулатов туралы кітаптар	13–17
Ақын, Алаш қайраткері М. Дулатов туралы	17–23
От составителя	24
Биография	25–26
Неизвестные страницы истории столицы Алаш	27–28
Материалы и методы	28–29
Обсуждение	29–30
Анализ	30–34
Заключение	35
Память о М. Дулатове на страницах периодики	35–37

**Құрастырушылар/
Составители**

**Шығарылымға жауапты/
Ответственный за выпуск
Мұқабаны безендірген /
Дизайн обложки
Редактор**

Нугуманова Жанат Сайрановна
Кельм Елена Оттовна
Карбаева Гульфайза Касымхановна
Мукушова А. К. – аға библиограф /
старший библиограф
Сакауова А. Б.

Серкебаева С. Ж. – Директор
Аулиекольской ЦБС

Басуға қол қойған күні 20.03.2025 ж.
Пішімі 210*297 1/2. Офсеттік қағаз.
Қаріп түрі Times New Roman.
Көлемі 9,25 шартты баспа табақ
Таралымы 3 дана

Әуликөл ауданы әкімдігінің мәдениет
және тілдерді дамыту бөлімінің «Әуликөл
аудандық орталықтандырылған кітапханалық жүйесі»
мемлекеттік мекемесі
110400, Әуликөл а. Сьянов, 53
Тел. 8(714) 53-26-1-86
E-mail: aulzbs@mail.ru